

10) духовність (ментальна культура): її складові та еволюція. Проблема свідомості;

11) людина серед людей: рольова поведінка й культурна традиція. Права людини та соціальне партнерство. Екологічний імператив і поняття збалансованого розвитку.

Зазначимо, що така розстановка акцентів орієнтує на конкретику життєвих ситуацій (в яких тільки й виявляється мудрість), ознайомлюючи студента із широким масивом творів, що складають золоті сторінки світової філософської спадщини. Разом із тим, такий підхід надає можливість поєднати дрібні курси, які викладаються кафедрою, що потребує принципово нового підходу до ведення семінарських та практичних занять.

В. Х. Арутюнов, професор, канд. філос. наук,
В. М. Свінцицький, професор, д-р філос. наук,
кафедра філософії

ПРОБЛЕМА ІНТЕГРАЦІЇ ФІЛОСОФСЬКИХ КУРСІВ У КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКИХ ДОМОВЛЕНОСТЕЙ

Сучасна вища освіта в Україні реалізує болонські домовленості щодо універсалізації якісних і кількісних характеристик процесу, змісту і підсумків навчання студентів. Ці завдання в структурі КНЕУ також стоять перед кафедрою філософії і вони мають свою специфіку. За останні роки в системі вищої школи України цілісне філософське знання було поділено на окремі дрібні філософські дисципліни, що фактично перетворило базову дисципліну філософію у історико-філософську пропедевтику. Така диференціація філософських дисциплін виконала свою місію по з'ясуванню змісту окремих частин філософського знання, але вона одночасно детермінувала низку недоліків: вузька спеціалізація викладачів, обмеження можливостей щодо виконання ними та відповідною дисципліною виховних функцій, нестабільність лекторського складу, виникнення у студентів і адміністрації стереотипного відношення до дрібних дисциплін, як неповноцінних.

Для подолання цих недоліків необхідно інтегрувати дрібні філософські курси в дві фундаментальні філософські дисципліни — власне філософію і культурологію. При цьому всю мережу годин, що відводилась на вивчення окремих філософських курсів, необхідно зберегти: на *філософію* разом з *логікою та релігієзнавством*, надати 6 кредитів (216 годин); на *культурологію* разом з *етикою та естетикою* — 4 кредити (144 години). Формою під-

сумкового контролю знань студентів з філософії треба залишити іспит, а для культурології — ввести іспит. Доцільно один з цих курсів, філософію, вивчати у першому і другому, а інший — культурологію, на третьому семестрах. Крім того, слід поряд з філософією і культурологією *зберегти поглиблений курсу логіки для юристів* (3 кредити, 108 год.).

Нижче наведена **структура філософського знання** дозволяє логічно і змістовно обґрунтувати запропоновану концепцію:

СТРУКТУРА ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ				
№ п/п	Галузь філософії	Предмет осмислення	Функція	Аспект рефлексії світогляду
1	Онтологія	Світ	Онтологічна	Яким має бути світ ? Чи можливе існування людини з її свідомістю у цьому світі?
2	Філософська антропологія	Людина	Антропологічна	Як у людині співвідносяться суб'єктивне і об'єктивне, скінчене і нескінчене?
3	Гносеологія	Пізнання	Гносеологічна	Чи можливе адекватне пізнання?
4	Методологія	Загальні підходи до розуміння світу	Методологічна	Які типи філософствування адекватно відповідають предмету філософії?
5	Праксеологія	Перетворення світу	Праксеологічна	Чи можливе ефективне перетворення світа?
6	Соціальна філософія (філософія історії)	Сукупна людина (суспільство)	Соціально-історична	Як співвідносяться об'єктивне і суб'єктивне, скінчене і нескінчене в суспільстві?
7	Історія філософії	Типи філософії і філософської діяльності	Метафілософська	Чи є загальні закони, принципи формування і розвитку різних історичних типів філософського знання?
8	Філософська логіка	Форми, структури і закони мислення	Логічна	Чи є універсальні способи мислення? Чи існує внутрішня логіка розвитку знання?
9	Філософія науки	Філософські проблеми науки	Метатеоретична	Як можливе філософське осмислення проблем окремих наук, у тому числі економічних, і науково — пізнавальної діяльності?

СТРУКТУРА ФІЛОСОФСЬКОГО ЗНАННЯ				
№ п/п	Галузь філософії	Предмет осмислення	Функція	Аспект рефлексії світогляду
10	Філософія релігії, релігієзнавство	Релігійне ставлення до світу і людини	Релігійна	Чи можливе існування в світі божественного? Як впливає релігійна віра на буття людини і суспільства?
11	Аксіологія (етика та естетика)	Ціннісно-орієнтаційна діяльність	Аксіологічна	Чи можлива реалізація життєвого сенсу, ключових моральних і естетичних цінностей?
12	Культурологія	Матеріальна і духовна культура	Цивілізаційна	Як можливе цивілізування («окультурювання») людини і світу? Яке майбутнє чекає людство у глобалізованому світі?

О. В. Безугла, ст. викл. кафедри української мови та літератури

ЗАСВОЄННЯ СИНТАКСИЧНИХ НОРМ ЯК ВИЯВ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ-ЕКОНОМІСТІВ

Відповідно до програми з курсу української мови (за професійним спрямуванням) вивчення синтаксису (як одного з розділів граматики) посідає важливе місце.

Об'єкт синтаксису складають ті механізми мови (морфологічні, композиційні тощо), що забезпечують перехід від мови до мовлення, способи утворення з певного числа вихідних мовних елементів (слів, слівформ, словосполучень, речень) безконечної кількості мовленнєвих утворень (інтонаційно оформлених висловів, здатних входити до складу тексту).

На практичних заняттях з української мови студенти-економісти знайомляться (за браком годин дуже в обмеженому обсязі) з основними комплексними розділами синтаксису. Це синтаксис частин мови (словосполучення, прислівні зв'язки, синтагматичний синтаксис), що вивчає поєднувальні можливості слова (синтаксичної валентності, способи їх реалізації (узгодження, керування, прилягання) та відношення, що їх виражають (атрибутивні, комплетивні тощо).

При складанні текстів для перевірки знань студентів використовується порівняльний аналіз українських та російських словосполучень з метою засвоєння синтаксичних норм.